

V Haagu zemřel 12. srpna patriarcha holandského malířství v 88. roce. Israels, syn ghetta amsterodamského, nebyl původně určen k dráze malířské, nýbrž k rabinátu a pak k obchodu; teprve později proklestil si cestu do malířské školy Krusemanovy, ale trvalo dlouho a dlouho, než našel svou notu zasněné duchovosti a intimity, svou strunu básníka a posvětitel vřadného dne a běžného, přitlumeného vnitřního života lidského i rodinného, která jej proslavila a učinila drahým nejen užší jeho domovině, nýbrž celé kulturní Evropě. První jeho umělecká etapa byly — mnohofigurové historické obrazy, které se nepovznášely nijak nad průměr živých obrazů divadelních, jimiž rozuměla tehdejší doba veliký historický žánr. Vlastní říše jeho otevřela se mu teprve v padesátých letech studiem vřadného života rybářského v Zandvoortu. Zde poznal Israels opravdový vnitřní pathos životní, životní tragiku i osud, štěstí i trýzeň, idylu i epos; zde otevřel se mu jeho vnitřní duchový zrak a zároveň s ním, jak bývá vždycky u pravého umělce, i zrak vnějškový; schopnost pozorovati, zachycovati, vystihovati charakteristický posun a postoj a později i bleskový pohyb šla u něho ruku v ruce se schopností vytušiti, vcítiti se ryze lidskou a oddanou sympatií v svět lidského utrpení nebo dumavé radosti a rostla úměrně s ní. Israelsův význam umělecký jest ve vřadnosti, s jakou dovedl vyvolati atmosféru duševní na svých plátnech. Všichni jeho prostí rekové žijí životem meditativním a na obrazech jeho můžete takřka hmatati, jak jsou oddané vkořnění do svého osudu. Israels není malířem vzpoury neb odboje, ani malířem tryskajícího smyslného záru ani velikých pathetických gest. Jeho říší jest soumravná říše resignace, oddané pokory před osudem, zasněné duchovosti, řidčeji již vyrovnané duševní pohody a ještě řidčeji naivní radosti a touhy. Proto jest hlavně malířem žen a dětí, které se poddávají oddaněji hnětoucí ruce své sudby než muži, a pak starců, za nimiž leží život se svými ilusemi. Zbásnil soumravným a přitlumeným lyrismem svého štětce, kterým dovedl vystihnouti mrholivý děšť šera a opřisti figuru lidskou zvláštním intimním ovzduším, osudy prostých a čestných srdcí: štěstí mateřské i smrt pokorného dělníka, trpkou resignaci židovského vetešníka amsterodamského i oddanou bohoslužbu starého písaře thory, nepokoj mladé lásky i důvěřivou bezpomocnost dětství. Nikdo mimo Carriera neřekl v současné evropské malbě s větší vřadností a něhou a s větší diskretností a zdrželivostí barevnou kouzlo prosté existence lidské. Nebyl ani výtvarný ani duchový heros z rodu Rembrandtova, za jehož dědice a potomka býval někdy ukvapeně prohlášován — k tomu scházela mu křídla ohnivě obraznosti tohoto největšího dramatika mezi výtvarníky —, ale poetivý a vřadý umělec a tvůrce venkoncem čestný, který se neznásilňoval a nekalil svých vod, aby se zdály hlubší. Tak bude žiti i v budoucnosti drahý všem, kdož uctívají v umění výraz lidské poctivosti, až opadne snad módní vlna, která jeho obrazy někdy trochu lichvařila. Krajan jeho Jan Veth a Němec Max Liebermann¹ vystihli nejlépe svéráz jeho umění i osobnosti a přiblížili jej nejvíce evropskému pochopení.

1 - [Srov. Kritické projevy 5, str. 105.]

Divadlo uveřejňuje v denních listech obvyklý repertoár pro příští sezónu, repertoár bohatý sliby hlavně — z cizích literatur. Od Ibsena slibuje se Stavitel Solness, od Georgesa de Porto-Riche Vieil homme, od Čechova Višňový sad, od Galsworthyho Stříbrné pouzdro, od Bahra Zuzanka, od Bracca Pravá láska; ze starší německé dramatické literatury Hebblova Judita, z klasických děl Euripidův Hippolyt, Corneillův Polyeucte, Moliérův Misanthrop, Moretova Donna Diana; ze Shakespeara Král Lear, Večer tříkrálový, Zkrocení zlé ženy. K tomu jen několik prozatímných poznámek: z moderní německé tvorby není třeba oběhřávat stále jen Bahra — jsou v ní dramatičtí tvůrci mnohem významnější a směřotvornější než tento rozkošný a milý causeur. Ruská poesie dramatická urazila také od Čechova kus cesty a snahy její mohl by nám konečně již jednou obeznalý a taktně dramaturg přiblížiti dvěma třemi typickými ukázkami. Také v Itálii žijí a tvoří i jiní dramatikové než Roberto Bracco, s nímž jsme již seznámeni z minulých sezón. Ale jedno překvapuje přímo v bulletinu Národního divadla: sirotčí úděl, který připadl v něm původní tvorbě české. Zpráva Národního divadla jmenuje jen dvě původní práce české, které chystá v sezóně 1911/1912: Jiráskova Jana Husa a Hilbertovu Patrii. To jest opravdu málo, i když zpřísňíme své požadavky na českou tvorbu co nejvíce. Není jistě nesnadné literárnímu znateli a historikovi sestaviti dnes umělecky hodnotný a zajímavý repertoár cizojazyčný; ale snaha českého dramaturga musí se nésti v první řadě za zabezpečením hodnotného repertoáru domácího. V tom směru, doufáme, dozná během roku bulletin divadelní ještě doplňků. Dvě dramatické novinky za rok na národ šestimilionový bylo by prostě směšné, kdyby to nebylo smutné.

Théophile Gautier

Na 31. srpna připadlo sté výročí narozenin Gautierových a francouzské i izi revue a listy přinášejí literárně kritické studie o jeho díle a významu. Všeobecně skoro uznává se, že jest Gautier nedoceněn jako umělec a dělník slovesný, jako mistr ryzí a dokonalé formy, jako duch plastické síly a harmonie. U nás ovšem necítí se většinou dosahu a významu těchto kvalit; u nás jsou většinou praediciem proti autorovi. Že touha po každé dokonalosti i po dokonalosti formové jest cosi kladného a nekladnějšího a že jest to konec konců vlastnost mravní síly a vůle — tak daleko literární česká filosofie posud nedošla.

Par nobile fratrum

V posledních dvou sešitech Moderní revue haranguje mne několikrát pan dr Marten, vystupující v cirkusové póze rytíře bez bázně a hany, strážce jediného pravého a nefalšovaného umění patent MR. Prý jsem mlčel na „zdrucující“ kritiku, již podrobil tento Don Quijote metakritiky mou „humoristickou“ Moderní literaturu českou, ačkoliv jsem vyzýval v předmluvě k diskusi. Ano, vyzýval, ale k věcné